

Gyógyszerészet 33. 283–284. 1989.

Jubileumi emlékülés dr. Mozsonyi Sándor születésének 100. évfordulója alkalmából

A Magyar Gyógyszerészeti Társaság Elnöksége és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Gyógyszerésztudományi Kara 1989. március 8-án dr. *Nikolics Károly* c. professor, a MGYT elnöke elnökletével emlékülést rendezett a Kar Hógyes Endre utcai előadótermében, mintegy száz főnyi hallgatóság előtt. Az ülésen négy előadás hangzott el. Elsőként dr. *Zalai Károly* egyetemi tanár, a Kar dékánja „Emlékezés Mo-

zsonyi Sándorra centenáriumán”¹, ezt követően dr. *Kedvessy György* egyetemi tanár „Mozsonyi Sándor a tanszékvezető és az ember”, dr. *Rácz István* egyetemi tanár „Mozsonyi Sándortól napjainkig: korszakváltás a gyógyszertechnológiában” és dr. *Stampf György* egyetemi docens dékánhelyettes „Tájékoztató a Mozsonyi Sándor alapítványról” címmel tartott előadást.

Mozsonyi professor a tanszékvezető és az ember

DR. KEDVESSY GYÖRGY

A szerző Mozsonyi professor születésének centenáriumán visszaemlékezik a professor vezetése alatt működött intézetben töltött 23 év élményeire. Említi az intézet megszervezését, az oktató- és kutatómunka kialakítását, az akkori munkalehetőséget, az intézeti szellemet és törekvéseket, valamint Mozsonyi professor vezetési módszereit.

*

A kadarkúti egykori református lelkészi ház falán márványtábla jelzi, hogy 1889. március 15-én ott született Mozsonyi Sándor. Tisztelettel emlékezünk Mozsonyi professor születésének 100 éves évfordulójáról. Megemlítem, hogy ezt a napot a korábbi intézetben mintegy családi ünnepként mindig megtartottuk.

Amikor a megemlékezésre a felkérést megkaptam, arra gondoltam, hogy nem életrajzról fogok beszélni, és nem is működésének igen jelentős eredményeit méltatom, hanem mint 1936-tól 1959-ig, tehát 23 éven át közvetlen munkatársaként megismert tanszékvezetőről és emberről, szerzett élményekről és tapasztalatokról szólok. Az említett témákat a két társelőadó ismereti.

1934-ben mint egyetemi magántanár kapott kinevezést az akkori Egyetemi Gyógyszertár vezetőjeként. Feladata volt a gyógyszertár igazgatásán kívül a gyógyszerészhallgatók oktatása is. Ez nem kis feladatot jelentett számára, mert elődje inkább az Egyetemi Gyógyszertár irányításával foglalkozott és kevésbé ambicionálta az oktatás fejlesztését. Mozsonyi Sándor kitűnő felkészültséggel látott munkájához, hiszen gyógyszerészi oklevelén kívül Pozsonyban még orvosi képesítést is szerzett. Kinevezését megelőzően az akkori Népjóléti Minisztériumban miniszteri tanácsosként működött. Jellemző mentalitására, hogy e rangja alapján megillette volna a „méltóságos” cím, de ezt az intézetben soha nem engedte meg használni. Minisztériumi működése alatt mint magántanár az egyetemen keveset oktatott. Egyetemi működésének első évében — mint hallgatója — tapasztaltam, hogy előadásaira nagy gonddal készült fel. Működése első évében leírt szöveg alapján tartotta meg előadásait az Üllői út 26. III. emeletén elhelyezett gyógyszertár szűkös körülményei között. Előadásában demonstrációként számos feliratot használt, főként az akkori III. Gyógyszerkönyv és külföldi gyógyszerkönyvek előiratainak összehasonlításával. Hamarosan

kialakult a kor színvonalának messzemenően megfelelő előadásmódja, önálló mondanivalója. Ebben rendkívüli aktivitása, nagy munkabírása és széles körű érdeklődése segítette. Különös jelentőségű volt és erre orvosi képesítése nyújtott alapot, hogy az egyes készítmények tárgyalása során azok élettani és gyógyszerhatástani vonatkozásait is említette, ami akkor — mint hogy ilyen tantárgyak az oktatási tematikában nem szerepeltek — jelentős érdeklődést keltett. Megjegyzem, hogy e tekintetben előadásai újszerűek voltak európai vonatkozásban is. Így pl. a vaskészítmények tárgyalásakor behatóan foglalkozott a vas élettani, biológiai és farmakológiai szerepével. Sokat olvasott, hamarosan elismerten jó előadóvá vált, s ebben segítette kiváló orgánuma. Az akkor oktatott tárgy viszonylag csekély óraszámmal „Gyógyszerészet gyakorlatokkal” néven került a hallgatók indexébe.

Jelentős személyes sikere volt, hogy az Egyetemi Gyógyszertárból hamarosan Egyetemi Gyógyszerészeti Intézet és Egyetemi Gyógyszertár nevű intézmény lett, ami már kifejezte az oktatási feladatok fontosságát. Megszervezte az intézetet, amely bizony akkor még szerény fölszereltségű és elhelyezésű volt. A műszerezettség és a hallgatók gyakorlatainak eredményesebbé tételéhez lehetőséget talált az Egyetemi Gyógyszertár költségvetési keretének részben e célra hasznosításával.

Az intézetbe fiatalokat gyűjtött. Így kerültem én is a meghívása alapján 1936 szeptemberében az intézetbe mint díjtalan gyakornok. Ez a cím a szó szoros értelmében érvényesült, mert semmi dotációt nem kaptunk. Lehetővé tette viszont az egyetemi doktorátushoz szükséges disszertáció kidolgozását. Ezt munkatársaitól el is várta és messzemenően segítette. Igaz, hogy a laboratóriumi munkalehetőségért, anyagfelhasználásért a disszertánsoknak feladatunk volt fél éven át az Egyetemi Gyógyszertár klinikai gyógyszerellátásában közreműködni. Előírta munkaidőnket, ami akkor ebédszünettel reggel 9-től este 9-ig tartott. A jelenlétet és az aktív munkavégzést ellenőriztette. A disszertánsoknak az első időben adott témát, és figyelemmel kísérte a kutatómunkát. Elfoglaltságának, egyetemi és közéleti teendőinek fokozásával egyre kevesebb ideje jutott a kutatásra és a disszertánsok munkájának közvetlen irányítására, ezért később ezt reám és egy külső munkatársra (*Percs Ernő*) bízta. Hamarosan ún. külső disszertánsoknak is lehetővé tette az egyre jobban felszerelt intézetben a kutatómunkát.

¹ *Zalai* professor előadását lapunk ez évi 3. számunkban közöltük

Megszervezte a hetenkénti intézeti referáló üléseket, ahol beszámoltunk kutatási eredményeinkről, ezek megvitatásra kerültek, de folyóirat- és könyvismertetés is napirenden volt. Abban az időben — minthogy a két intézmény még közös vezetés alatt állt — feladatunk volt több, az Egyetemi Gyógyszertárral összefüggő munka végzése. Így *Némegy Imre* a gyógyszertár részére állította elő laboratóriumában a galenikumokat, az én vezetésem alatt álló laboratórium pedig egyebek között vizsgálta a gyógyszertárba érkezett gyógyszereket.

Változott a helyzet 1940-ben, amikor egyetemi ny. r. tanári kinevezést kapott *Mozsonyi* professzor, és az Egyetemi Gyógyszertár vezetését *Csipke Zoltán* vette át. *Mozsonyi* professzor nagy súlyt fektetett az intézetben végzett kutatómunka publikálására. Akkor kötelező volt a gyógyszerészdoktori értekezések nyomtatásban megjelentetése, amire jó lehetőséget nyújtott a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítője, amelyben 80–100 oldalas közlemények is megjelenhettek, és különnyomatként benyújthatunk disszertációnkat. Intenciói alapján mint fiatal oktatók és kutatók részt vettünk a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság rendszeres előadóüléseiben, ahol ismertettük kutatásainkat, de az intézetből továbbképző előadások is elhangzottak. Ebben már a harmincas években példamutatónan előljárt *Mozsonyi* professzor.

Mozsonyi professzor munkatársait nemcsak az egyetemi doktori képesítés megszerzésében támogatta, hanem más irányban is biztatott bennünket. Így pl. lehetővé tette nekem, akkor már adjunktusnak, hogy két évet medikusként töltsék intézeti munkám mellett tanulmányokkal, ami jelentékenyen hozzájárult szakmai felkészültségemhez. Ugyanígy a lehetőségekhez képest támogatta az egyetemi magántanári képesítés megszerzését is. Hasonlóan az akkori kötött keretben az egyetemi fokozatok elnyerését, előléptetéseket is segítette, bár e tekintetben irányelve volt a szolgálati idő figyelembevétele.

Igen jó kapcsolatot tartott fenn a gyógyszerészképző többi intézettel. Ezen túlmenően az akkori orvos kar professzoraival is szívélyes és baráti kontaktusban volt. Személyes kapcsolatainak eredményeként lehet értékelni, hogy sikerült a VKM hozzájárulását megszereznie az 1940-ben életbe lépett új rendszerű gyógyszerészképzéshez.

Elismerten kitűnő szervező volt. Szakirodalmi munkássága is elsősorban általános egészségügyi témákkal, a gyógyszerellátással, az oktatás reformálásával foglalkoztak. Kiemelkedő volt 1948-ban a szabadságharc centenáriuma rendezett országos Gyógyszerész Napok megszervezése. E szakmai bizottság elnöke volt. Ezt követően az intézeti munkatársak közreműködésével rendszeres továbbképző tanfolyamokat tartott, amit később át vett a szakszervezet.

Hosszú tanszékvezetői működése alatt a politikai és társadalmi körülmények nehéz helyzet elé állították *Mozsonyit*. Így a negyvenes évek elején az intézetben is

volt egy-két kolléga, aki szélsőjobbaldali magatartást tanúsított és súlyos nyomást gyakorolt a professzorra. Ennek ellenére — amint ez közismert — számos faji üldöztetésben részesült kollégát támogatott. Az 1948–49-es években viszont szélsőbaloldali ifjúsági mozgalom vezetői, ill. egyes diákok hozták nemegyszer kellemetlen és rendkívül súlyos helyzetbe. Így került sor az addig szépen kiépített intézet egyik emeletének agresszív szóbeli utasításra rövid időn belül előírt kiürítésére és egy másik intézet részére átadásra. Az akkori baloldali diákvezetők személyes támadásait itt most nem is említem. Kortünetként megjegyzem, hogy „A Gyógyszerész” című folyóirat szerkesztője lapjában megámadott bennünket, mert nemcsak szovjet irodalmi hivatkozásokat közöltünk dolgozatunkban.

Hosszú időn keresztül nem volt lehetőség külföldi kapcsolatokra. A háború után az első szakmai utazás *Mozsonyi* és az én részemre csak 1957-ben vált lehetővé a Berlinben megrendezett konferencián részvétellel.

Mozsonyi professzor szigorú rendtartása és fegyelem megkívánása mellett vidám alaptermésű volt. Ennek megnyilatkozásaként említem, hogy időnként derűs összejöveleteket rendezett önköltségen az intézetben. Ezek a poharazgatások meleg kollégialis légkörben folytak. Akkor talán szokatlan volt ez, de lélektanilag nagyon sokat jelentő, amennyiben sikerült ezekkel az összejöveletekkel és személyes részvételével áthidalni a különféle faji megkülönböztetéseket és nem-egyszer tompítani az intézetben is megtalálható személyi ellentéteket, széthúzást, frakciók keletkezését.

Emberi jellemzéséhez hozzátartozik, hogy nemcsak vezető intézeti munkatársai részére tette lehetővé az egyetemi magántanári képesítés megszerzését, hanem tudományosan működő gyakorló gyógyszerészek is szereztek docentúrát, amikor ennek feltételeként már nem volt megkívánt az orvosi oklevél. Ez a lehetőség növelte a gyógyszerészi pálya tekintélyét.

Kétségtelenül *Mozsonyi* professzor volt az első, aki meglátta oktatási és szakmapolitikai tekintetben az új követelményeket, fölfigyelt ezekre, és reformtörekvésekkel, e téren elért igen jelentős eredményekkel pályánk színvonalát nagymértékben növelte, európai szintre emelte. Méltó, hogy születésének századik évfordulóján tisztelettel emlékezzünk rá.

G. K e d v e s s y: *Sándor Mozsonyi as a professor and as a man*

On the occasion of the centenary of the birth of Professor Mozsonyi author commemorates those personal experiences of those 23 years, he spent in the institute under the leadership of professor Mozsonyi.

A survey is given on the organisation of the institute, the development of educational- and research activities, the atmosphere and endeavours of the institute as well as the method of management of professor Mozsonyi.